Економічна вартість дешевого російського газу

Аналіз і політичні рекомендації

Рікардо Джуччі, Георг Захманн

Німецька консультативна група в Україні

Берлін/Київ, квітень 2011р.

© German Advisory Group

Мотивація

- 7 квітня 2011р., прес-реліз: “Газпром заявив, що розглядатиме Україну як внутрішнього споживача, скоротивши її платежі за газ на 8 млрд. дол. США щорічно, якщо вона приєднається до митного союзу Росії, Білорусі та Казахстану” (EurActiv, 8 квітня 2011р.)
- На перший погляд: 8 млрд. дол. США на рік (тобто 5% від очікуваного ВВП у 2011р.) виглядають досить привабливо
- Питання, розглянуті в цій презентації:
  - Які будуть економічні наслідки погодження України на цю пропозицію?
  - Чи варто Україні погоджуватись на цю пропозицію?

© German Advisory Group

Структура

1. Особливості пропозиції
   a. Короткотерміновий характер
   b. Бартерна угода
2. Суперечність із цілями української енергетичної політики
   a. Ціль забезпечення енергетичної безпеки
   b. Ціль зниження витрат на імпорт енергоносіїв
3. Суперечність із іншими політичними цілями України
   a. Вплив на інвестиції
   b. Належне врядування
   c. Розвиток газового ринку
   d. Вплив на екологію
4. Прикінцеві зауваження: “За” та “проти” пропозиції

© German Advisory Group

1. Особливості пропозиції

© German Advisory Group

a. Короткотерміновий характер

- У теорії: Знижка ціни на газ має поширюватися на декілька років
- На практиці: Дуже важко передбачити, протягом якого часу діятиме знижка ціни на газ
- Аргумент 1: Протягом останніх років Росія регулярно порушувала торгівельні угоди з Білоруссю, Україною Молдовою та Грузією. Отже: Існує висока вірогідність того, що Росія не дотримуватиметься цієї газової угоди
- Аргумент 2: Якщо внутрішні російські ціни на газ стрімко зростатимуть (як заплановано), це зменшить чи зведе нанівець знижку для України
- **Висновок 1**: Дія цієї домовленості може бути односторонньо припинена Росією у будь-який час і тому має короткотерміновий характер

© German Advisory Group

b. Бартерна угода

- Звичайна ринкова трансакція: Товари/послуги обмінюються на гроші
- Запропонована угода: Обмін на гроші відсутній
- Натомість: Участь у митному союзі та подальші послуги (будуть уточнені в майбутньому)
- Отже: Російська сторона, схоже, пропонує бартерну угоду
- Це важливий аспект, оскільки бартерні угоди є доволі рідкісним явищем у сучасній міжнародній торгівлі

© German Advisory Group

2. Суперечність із цілями української енергетичної політики

© German Advisory Group

a. Ціль забезпечення енергетичної безпеки

- Якщо в рамках бартерної угоди буде субсидована ціна на газ:
  - Слід очікувати на дискусії щодо правильної ціни та відповідних умов її отримання
  - Досвід свідчить, що такі дискусії відбуваються, як правило, взимку (із початком опалювального сезону)
- Натомість: Якщо сплачувати ринкову ціну на газ
  - Відсутність у Газпрому причини переривання постачань газу Україні, оскільки постачання газу обґрунтовується умовами бізнес-домовленості → Енергетична безпека
- **Висновок 2**: Дешевий газ знизив би енергетичну безпеку України

© German Advisory Group

Зниження диверсифікації

- Крім того: Преференційний контракт на постачання газу зафіксував би високий рівень регіональної концентрації українського імпорту енергоносіїв
- Але: Більша концентрація передбачає вищі ризики постачання
- Отже: Запропонована угода знизила б рівень енергетичної безпеки України
- **Висновок 3**: Дешевий газ завадив би диверсифікації, а отже – додатково би знизив рівень енергетичної безпеки

© German Advisory Group

b. Ціль зниження витрат на імпорт енергоносіїв

- Платежі за імпорт енергоносіїв: вартість = ціна x кількість
- Нижча ціна допомагає знизити обсяги платежів за імпорт енергоносіїв
- Але, нижча ціна призводить до вищого попиту, ніж за ринкових умов => Зростання обсягів споживання може навіть знівелювати отриману знижку
- У короткостроковій перспективі: Ціновий ефект ймовірно буде більшим за кількісний ефект => Зниження платежів за імпорт енергоносіїв
- У середньостроковій перспективі: Брак інвестицій в енергоефективність і менш раціональне використання енергоресурсів
- Отже: Кількісний ефект буде міцнішим рік за роком

© German Advisory Group

Квантифікація/Розрахунки:

- Короткостроково: Зазвичай 1% зниження ціни призводить до зростання попиту на 0.3% у короткостроковій перспективі
- Отже: Сукупний ефект (ціновий і кількісний ефект) у короткостроковій перспективі є значно меншим, ніж суто ціновий ефект
- Довгостроково: Зазвичай 1% зниження ціни призводить до зростання попиту на 0.8%
- Отже: Економія на платежах за енергоносії майже відсутня
- **Висновок 4**: Дешевий газ не означає суттєве зниження платежів за імпорт енергоносіїв у довгостроковій перспективі!

© German Advisory Group

3. Суперечність із іншими політичними цілями України

© German Advisory Group

a. Вплив на інвестиції

Нижчі ціни на імпорт газу:

- Негативний вплив на інвестиції у внутрішнє виробництво газу
  - Традиційний газ
  - А також нетрадиційний газ
- Негативний вплив на інвестиції у підвищення енергоефективності у різних галузях економіки (будівлі, виробництво, транспорт)
- У той же час: Відсутній позитивний вплив на інвестиції в енергоємну промисловість, оскільки інвестори розраховують на довготривалу перспективу, а запропонована угода має короткотерміновий характер
- **Висновок 5**: Сукупний вплив запропонованої газової угоди на можливості залучення інвестицій є однозначно негативним

© German Advisory Group

b. Належне врядування

- Загалом: Ринкові трансакції із залученням готівки є зручнішими та легшими в проведенні, ніж бартерні (основна причина існування грошей!)
- Отже: До пропозиції щодо бартерної угоди слід ставитись із певною обережністю
- Як правило: Бартерні угоди приховують важливі аспекти (тобто є непрозорими) та несумісні з належним управлінням
- **Висновок 6**: Запропонована бартерна угода знизить рівень прозорості та може сприяти погіршенню належного управління в Україні

© German Advisory Group

c. Розвиток ринку та транзиту газу

- Бартерна угода із субсидованими цінами передбачає домінуючу роль державних монополій у газовому секторі
- Отже: Негативний вплив на подальший розвиток внутрішнього газового ринку
- Крім того: Можливий негативний вплив на ставку за транзит російського газу до ЄС (як “імпліцитна” складова бартерної угоди)
- **Висновок 7**: Дешевий газ шляхом бартеру стримує розвиток внутрішнього ринку газу та може призвести до зниження ставок за транзит газу

© German Advisory Group

d. Вплив на екологію

- Причинно-наслідковий ланцюг: Дешевий газ => Високий попит на газ

  => Високий рівень споживання, витрати енергоресурсів
- Наслідки:
  - Високий рівень споживання енергії (відносно ВВП)
  - Високі викиди CO2
  - Шкідливо для навколишнього середовища та зміни клімату
  - Менше можливостей для міжнародного співробітництва та для участі у міжнародному вуглецевому ринку, у тому числі можливість отримання прибутків на цьому ринку

  Висновок 8: Негативний вплив запропонованої угоди на екологію

© German Advisory Group

4. Прикінцеві зауваження: “за” та “проти” пропозиції

© German Advisory Group

„За“ запропонованої угоди

- Для прийняття рішення щодо економічної пропозиції: Необхідно проаналізувати “за” і “проти” цієї пропозиції
- Як вказано вище: “За” дешевшого газу є доволі сумнівними:
  - Лише короткострокова перевага (нижчі платежі за імпорт енергоносіїв)
  - Але значна кількість коротко- та довгострокових проблем, які глибоко переплетені з цією короткостроковою перевагою
- Дуже помітні негативні ефекти:
  - Нижчий рівень енергобезпеки в Україні
  - Середньостроково: Вищий попит на газ (тому що “дешевий”) та менші обсяги вироблення газу (через нижчий рівень інвестицій)
  - Однак: Україні потрібно знизити попит і підвищити постачання газу!
  - Отже: Подвійний негативний ефект (і на попит, і на постачання)

© German Advisory Group

“Проти” запропонованої угоди

- У той же час: Величезний негативний вплив (“проти”) приєднання до митного союзу та непідписання ЗВТ із ЄС
  - Повторні переговори із країнами СОТ → Надзвичайно складний процес і вочевидь дуже витратний для України
  - Ефект торгової диверсифікації митного союзу: Імпорт засобів виробництва із ЄС буде частково замінений на імпорт з Росії → Негативний вплив на міжнародну конкурентноздатність
  - Підтримка застарілих радянських стандартів → Відсутність прибутку від виходу на треті експортні ринки → Менші обсяги експорту, ніж за сценарію ЗВТ із ЄС
  - Відсутній зовнішній стимул для структурних реформ
- **Висновок 9 (заключний висновок)**:
  - Слабкі “за”, сильні “проти” російської газової пропозиції
  - Пропозиція не відповідає економічним інтересам України

© German Advisory Group

Контактна інформація

Рікардо Джуччі, PhD
giucci@berlin-economics.com

Німецька консультативна група
c/o BE Berlin Economics GmbH
Schillerstr. 59, D-10627 Berlin
Tel: +49 30 / 20 61 34 64 0
Fax: +49 30 / 20 61 34 64 9
E-mail: info@beratergruppe-ukraine.de
www.beratergruppe-ukraine.de

© German Advisory Group